

Opinieonderzoek Klimaatakkoord

Beknopt rapport

Natuur & Milieu

Amsterdam, 29 oktober 2018

Projectnummer: B3504

Machteld de Vos MPhil

drs. Bram van der Lelij

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Samenvatting

In opdracht van Natuur & Milieu heeft Motivaction International B.V. een onderzoek uitgevoerd naar de houding van Nederlanders ten aanzien van het klimaat(beleid) en hun intentie voor duurzaam gedrag. Het onderzoek is gebaseerd op een representatieve steekproef van 831 Nederlanders tussen 18 en 75 jaar.

Meeste Nederlanders bewust van weersverandering, helft relateert dit aan klimaatverandering

Een kleine meerderheid van de bevolking heeft het gevoel dat er in Nederland steeds vaker sprake is van lange perioden van hitte en droogte (62%) of van extreme regenval en wateroverlast (54%). De helft van alle Nederlanders koppelt de extreme regenval en lange droge zomer dit jaar direct aan klimaatverandering (48%) en maakt zich daar ook zorgen over (51%).

Meerderheid voor klimaatmaatregelen, met name voor duurzamer energiegebruik en -productie

Tegenover het nemen van maatregelen in Nederland tegen klimaatverandering zegt een kleine meerderheid (57%) (zeer) positief te staan. Slechts 6% is hier (zeer) negatief over. Als aangegeven wordt dat broeikasgassen waarschijnlijk de belangrijkste oorzaak van klimaatverandering zijn, dan blijkt er veel steun te zijn voor een duurzamere energievoorziening: 79% is (zeer) positief over minder energie gebruiken, 76% over het stimuleren van de productie van duurzame energie en 66% over het verminderen van de productie van fossiele energie. De meest gewenste energiebronnen voor de toekomst zijn dan zon en wind op zee. Maatregelen om de productie en consumptie van vlees en zuivel te verminderen, krijgen minder steun: 38% is daar positief over.

Verantwoordelijkheid en kosten voor maatregelen vooral gelegd bij overheid en grote bedrijven

Driekwart van de Nederlanders legt de verantwoordelijkheid voor klimaatmaatregelen bij de overheid (76%) en bij grote bedrijven (75%). Ook de kosten van de klimaatmaatregelen leggen zij vooral bij deze partijen: grote bedrijven zouden 37% van de rekening moeten betalen, de overheid 33%, het MKB 18% en consumenten 13%.

Relatief veel steun voor HR-ketel vervangen, energiezuinige producten en vaker vegetarisch eten

Nederlanders zeggen ook zelf bereid te zijn maatregelen te nemen. Zo geeft ruim een derde (37%) aan bereid te zijn de HR-ketel te vervangen door een gasloos alternatief zoals een warmtepomp (10% zegt dit al gedaan te hebben), en geeft een kwart (27%) aan bereid te zijn bij de aanschaf van nieuwe producten steeds de meest energiezuinige variant te kopen (54% zegt dit al te doen) en twee of meer dagen in de week vegetarisch te eten (37% zegt dit al te doen). Minder bereidheid is er om de eigen auto weg te doen (10% geeft aan hiertoe bereid te zijn, 5% zegt dit al gedaan te hebben) of te delen met anderen tegen een vergoeding (17% zegt bereid te zijn, 5% geeft aan dit al te doen).

Helft wil meer betalen voor het klimaat, één op drie bereid tot een iets hogere energierekening

Circa de helft van de bevolking (53%) geeft aan bereid te zijn financieel extra bij te gaan dragen aan te nemen maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan. De bereidheid beperkt zich tot kleine bedragen: 23% zegt bereid te zijn € 1 tot € 10 maandelijks extra te betalen, 20% € 10 tot € 30 en 9% meer dan € 30. Ongeveer één op de drie Nederlanders geeft aan bereid zijn € 8 per maand meer te gaan betalen voor de energierekening; een kwart zegt een belastingverhoging van € 15 per maand voor het klimaat te accepteren en een vijfde 30% duurdere vliegtickets.

Resultaten

Leeswijzer

Hieronder worden de onderzoeksresultaten voor de bevolking tussen 18 en 75 jaar weergegeven, gebaseerd op een representatieve steekproef van 831 respondenten.

Geaggregeerde percentages (bijvoorbeeld de som van de percentages eens en zeer eens) die we in de tekst noemen, kunnen soms iets (1 procentpunt) afwijken van de som van de onderliggende percentages in de grafiek. Dat komt door afrondingsverschillen.

Besef klimaatverandering

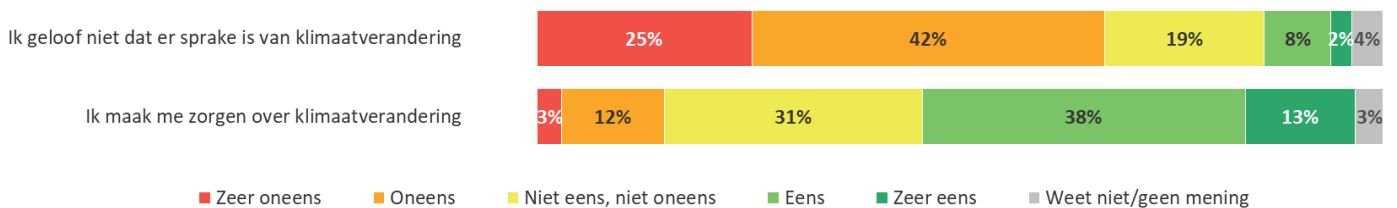
Deze paragraaf gaat over in hoeverre Nederlanders geloven dat sprake is van klimaatverandering en in hoeverre zij uitingen van extreem weer hieraan koppelen.

Ruime meerderheid Nederlanders gelooft in klimaatverandering, de helft maakt zich zorgen

Twee op de drie Nederlanders (67%) gelooft dat er sprake is van klimaatverandering. Ongeveer een vijfde staat hier neutraal tegenover of heeft geen mening (22%). Slechts een klein deel (10%) geeft aan hier niet in te geloven.

Het geloven in klimaatverandering vertaalt zich niet direct in zorgen over klimaatverandering. Een kleinere groep Nederlanders, ongeveer de helft (51%), geeft aan zich hier zorgen over te maken; een derde (34%) staat hier neutraal tegenover of heeft geen mening. Een relatief klein deel (15%) maakt zich geen zorgen.

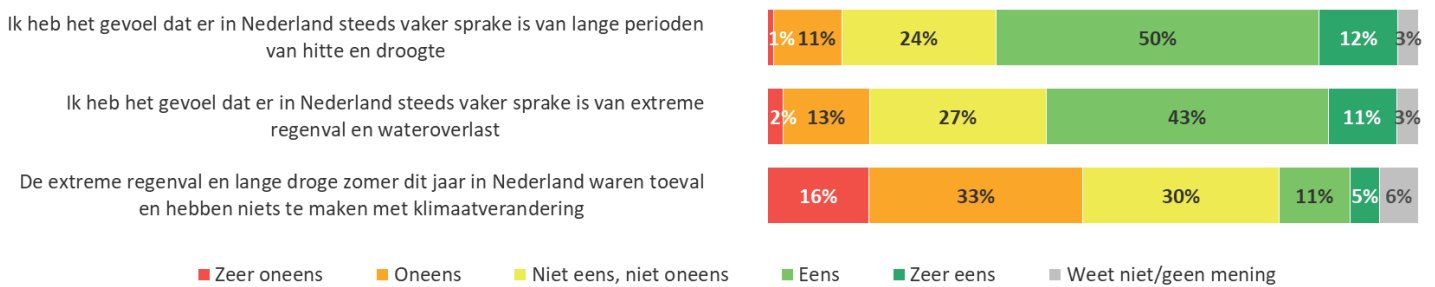
In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? (n=831)

Helpt koppelt extreem weer aan klimaatverandering

Gevraagd naar hun mening over recente voorbeelden van extreem weer geeft een meerderheid van de Nederlanders aan het gevoel te hebben dat er in Nederland steeds vaker sprake is van lange perioden van hitte en droogte (62%) of van extreme regenval en wateroverlast (54%). Circa de helft (48%) koppelt dit ook direct aan klimaatverandering: zij zijn het niet eens met de stelling dat deze voorbeelden van extreem weer toeval waren en niets met klimaatverandering te maken hebben. 15% gelooft wel dat dit toeval is; 36% procent is hier (nog) niet over uit.

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? (n=831)

Draagvlak & verantwoordelijkheid klimaatmaatregelen

Deze paragraaf gaat over het draagvlak voor verscheidene maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan en wie de verantwoordelijkheid hiervoor en de bijkomende kosten zouden moeten dragen.

Ruime helft voor het nemen van maatregelen

Na een korte introductie waarin werd gesteld dat uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de aarde opwarmt en het klimaat verandert, kregen respondenten de vraag voorgelegd: 'In hoeverre sta je over het algemeen positief of negatief tegenover het nemen van maatregelen in Nederland om klimaatverandering tegen te gaan?'.

Een ruime helft van de Nederlanders (57%) staat hier (zeer) positief tegenover. Een kleine groep (6%) staat negatief tegenover het nemen van maatregelen in Nederland om klimaatverandering tegen te gaan. Meer dan een derde (37%) geeft aan neutraal te zijn of hier geen mening over te hebben.

In hoeverre sta je over het algemeen positief of negatief tegenover het nemen van maatregelen in Nederland om klimaatverandering tegen te gaan? (n=831)

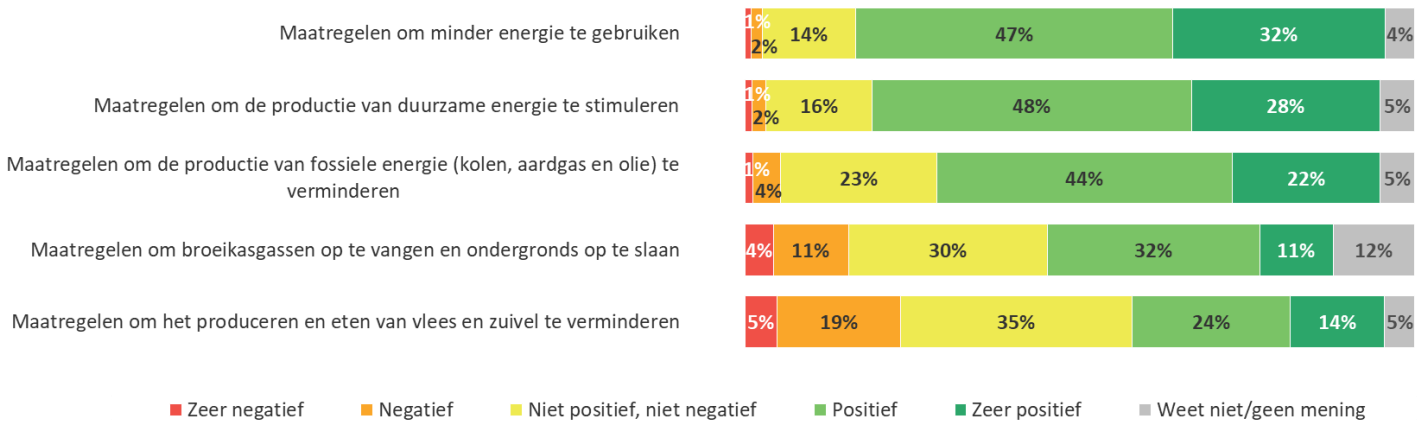
■ Zeer negatief ■ Negatief ■ Niet positief, niet negatief ■ Positief ■ Zeer positief ■ Weet niet/geen mening

Ruime steun voor maatregelen m.b.t. duurzamer energiegebruik en -productie

Vervolgens werd respondenten gevraagd naar hoe zij aankeken tegen het nemen van verschillende soorten maatregelen in Nederland die de uitstoot van broeikasgassen terugdringen. Deze vraag werd voorafgegaan door deze introductie: ‘Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de uitstoot van broeikasgassen, zoals CO2, waarschijnlijk de belangrijkste oorzaak is van klimaatverandering in de afgelopen decennia. Om klimaatverandering tegen te gaan, kunnen verschillende soorten maatregelen worden genomen die de uitstoot van broeikasgassen terugdringen.’

Van mogelijke soorten maatregelen die de uitstoot van broeikasgassen terugdringen, is een meerderheid van de Nederlanders (zeer) positief over het nemen van maatregelen om minder energie te gebruiken (79%), om de productie van duurzame energie te stimuleren (76%) en om de productie van fossiele energie te verminderen (66%). Minder enthousiast worden ze van maatregelen om broeikasgassen op te vangen en ondergronds op te slaan (43% is hier (zeer) positief over) en om het produceren en eten van vlees en zuivel te verminderen (38%). Tegenover dit laatste staat circa een kwart van de Nederlanders (zeer) negatief (23%).

In hoeverre sta je over het algemeen positief of negatief tegenover het nemen van de volgende soorten maatregelen in Nederland? (n=831)

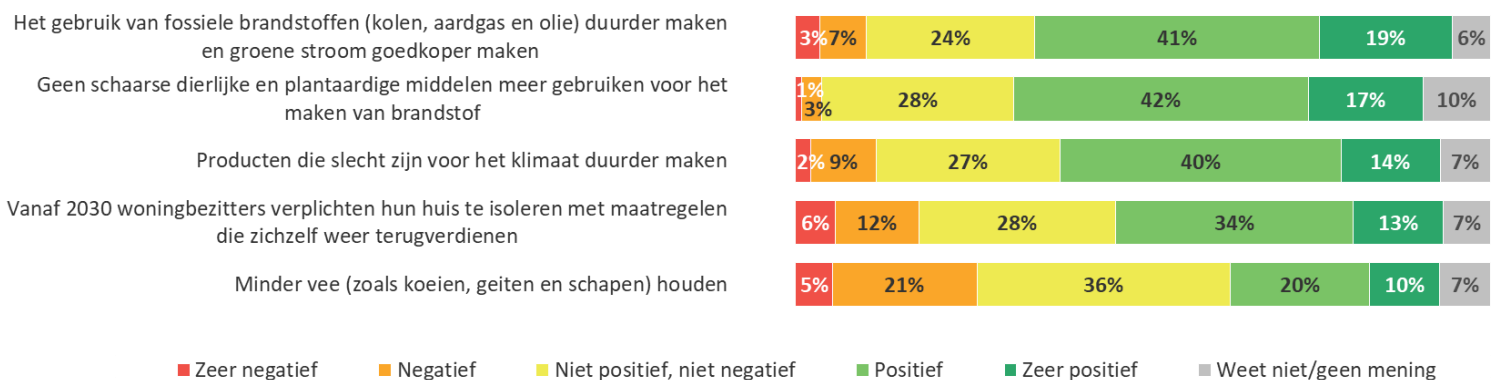

Meningen sterk verdeeld over minder vee houden

Als we de mogelijke maatregelen concreter maken, blijkt meer dan de helft van de Nederlanders (zeer) positief te staan tegenover het duurder maken van fossiele brandstoffen en het goedkoper maken van groene stroom (60%), het niet gebruiken van schaarse dierlijke en plantaardige middelen voor het maken van brandstof (59%) en het duurder maken van producten die slecht zijn voor het klimaat (55%). Circa de helft is (zeer) positief over de maatregel om vanaf 2030 woningbezitters te verplichten hun huis te isoleren met maatregelen die zichzelf weer terugverdienen (47%).

Over maatregelen om minder vee te houden zijn de meningen het meest verdeeld: ongeveer een derde is hier positief over (30%); 44% staat hier neutraal tegenover of heeft geen mening; en een kwart van de Nederlanders is hier negatief over (26%).

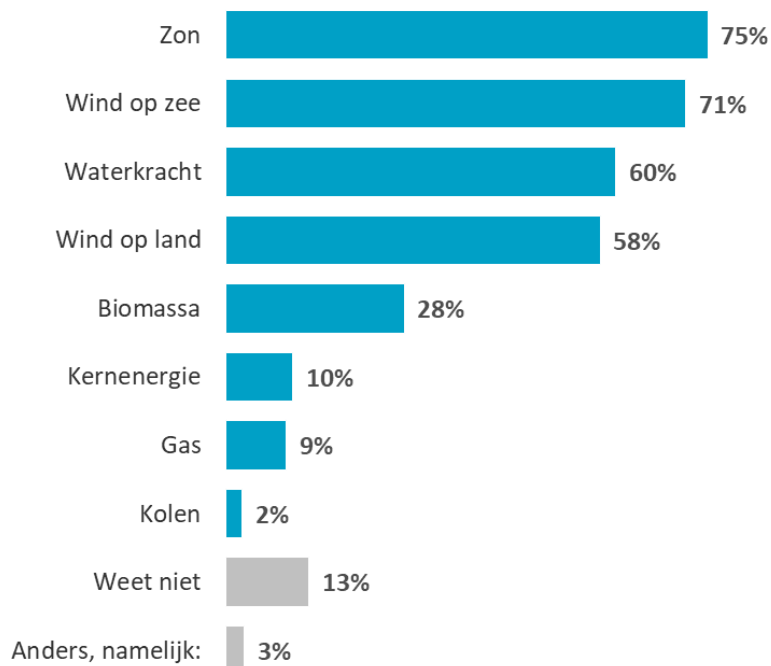
In hoeverre sta je over het algemeen positief of negatief tegenover het nemen van de volgende maatregelen in Nederland?
(n=831)

Met name steun voor meer energie uit zon en wind op zee

Ongeveer zeven op de tien Nederlanders vinden dat we in Nederland in de toekomst vooral gebruiken moeten gaan maken van zonne-energie (75%) en windenergie van molens op zee (71%). Voor energie uit kernenergie (10%), gas (9%) en kolen (2%) is het draagvlak zeer klein.

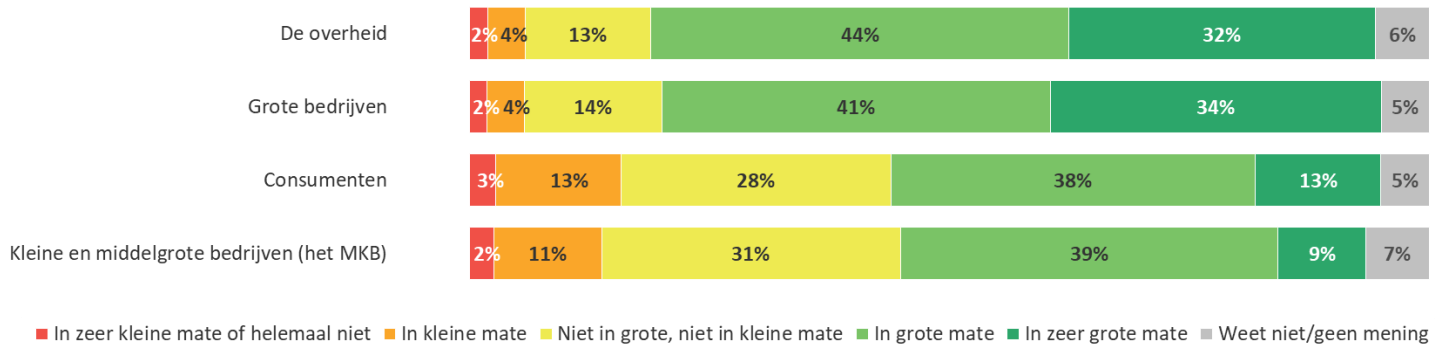
Welke energiebronnen vind je dat Nederland in de toekomst vooral moet gaan gebruiken voor de elektriciteitsproductie?
(n=831)

Verantwoordelijkheid maatregelen vooral gelegd bij overheid en grote bedrijven

Driekwart van de Nederlanders legt de verantwoordelijkheid voor het nemen van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan bij de overheid (76%) en grote bedrijven (75%). Ongeveer de helft acht ook consumenten (51%) en kleine of middelgrote bedrijven (47%) hiervoor in (zeer) grote mate verantwoordelijk. 16% vindt consumenten hier in (zeer) kleine mate of zelfs helemaal niet voor verantwoordelijk.

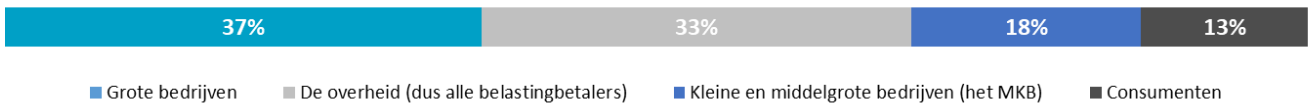
In hoeverre vind je de volgende partijen in Nederland verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan? (n=831)

Ook kosten vooral gelegd bij grote bedrijven en de overheid

Klimaatverandering tegengaan, kost geld. Ook de kosten voor de klimaatmaatregelen willen Nederlanders gemiddeld voornamelijk bij de overheid (33%) en grote bedrijven (37%) neerleggen. Opnieuw moet de consument het meest gespaard worden: slechts 13% van de kosten zou op hen verhaald moeten worden.

Hoeveel procent van de totale kosten daarvan vind je dat de volgende partijen moeten betalen? (n=831)

Intentie duurzaam gedrag

Deze paragraaf gaat over de bereidheid van consumenten om zelf het gedrag te veranderen en mee te werken of bij te dragen aan maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat antwoorden op vragen over gedrag en gedragsintenties vaak minder betrouwbaar zijn, omdat respondenten in meer of mindere mate willen voldoen aan een maatschappelijk ideaalbeeld. De resultaten moeten daarom meer als indicatief worden gezien.

Redelijke bereidheid tot zelf te nemen maatregelen, auto en vliegvakantie liggen het gevoeligst

Consumenten kunnen ook zelf een bijdrage leveren aan het tegengaan van klimaatverandering. Een ruime helft (54%) van de Nederlanders geeft aan bij de aanschaf van nieuwe producten reeds de meest energiezuinige variant te kopen; nog eens 27% geeft aan bereid te zijn dit te gaan doen. Slechts een klein deel (5%) zegt hiertoe niet bereid te zijn.

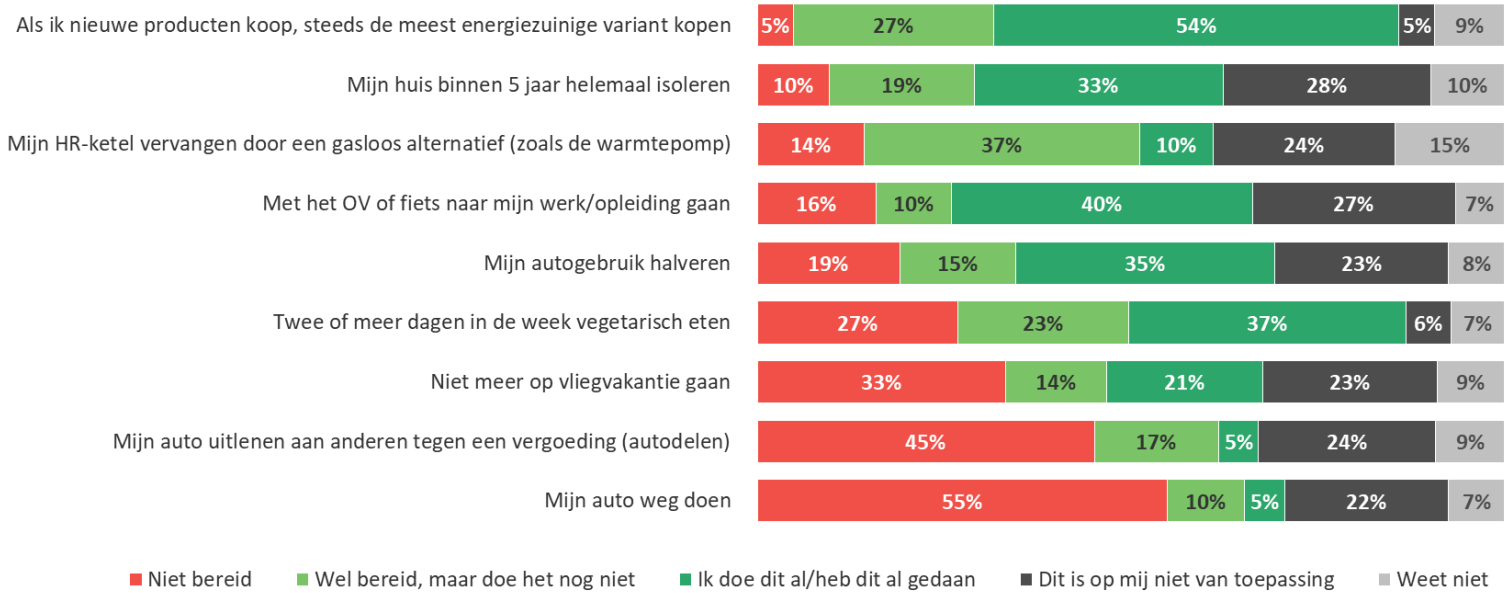
Van vier andere maatregelen geeft (ruim) één op de drie Nederlanders aan dat ze dit reeds doen: het eigen huis binnen 5 jaar helemaal isoleren (33%), het autogebruik halveren (35%), twee of meer dagen in de week vegetarisch eten (37%) en met het OV of de fiets naar werk of opleiding gaan (40%). Tevens geeft 10 tot 23% van de Nederlanders bij deze stellingen aan bereid te zijn dit te gaan doen (respectievelijk: 19%, 15%, 23% en 10%). Voor drie van deze vier maatregelen ligt het percentage dat zegt hier niet toe bereid te zijn laag (10-19%), maar bij de stelling over vegetarisch eten ligt dit anders: een kwart van de Nederlanders zegt niet bereid te zijn (meer dan) twee dagen in de week geen vlees of vis te eten (27%).

Van alle voorgelegde maatregelen ligt de bereidheid het hoogst voor het vervangen van de HR-ketel door een gasloos alternatief: 37% geeft aan hiertoe bereid te zijn. Een ongeveer even grote groep (39%) geeft aan dat dit op hen niet van toepassing is of dat ze het niet weten of ze hiertoe bereid zouden zijn. De groep die aangeeft de HR-ketel al vervangen te hebben, is relatief klein (10%).

De meningen zijn het meest verdeeld over de bereidheid niet meer op vliegvakantie te gaan: een derde (33%) geeft aan hier niet toe bereid te zijn, een even grote groep (34%) zegt dit wel te (willen) doen, en tevens een derde (32%) weet dit nog niet of vindt deze stelling niet op hem of haar van toepassing.

De laagste bereidheid om het gedrag te veranderen ten behoeve van het klimaat vinden we bij twee stellingen over veranderingen in het autogebruik: het wegdoen van de auto of het uitlenen van de eigen auto aan anderen tegen een vergoeding. Een kleine meerderheid van de Nederlanders (55%) geeft aan niet bereid te zijn de auto de deur uit te doen; 45% wil zijn of haar auto niet uitlenen voor een vergoeding. Bij beide maatregelen geeft een kleine groep (5%) aan dit al te doen of te hebben gedaan en geeft ongeveer één derde (respectievelijk 29% en 33%) aan dat dit niet op hem of haar van toepassing is of het niet te weten. Eén op de tien Nederlanders zegt bereid te zijn de auto weg te doen (10%); 17% van de bevolking geeft aan te overwegen aan autodelen te gaan doen.

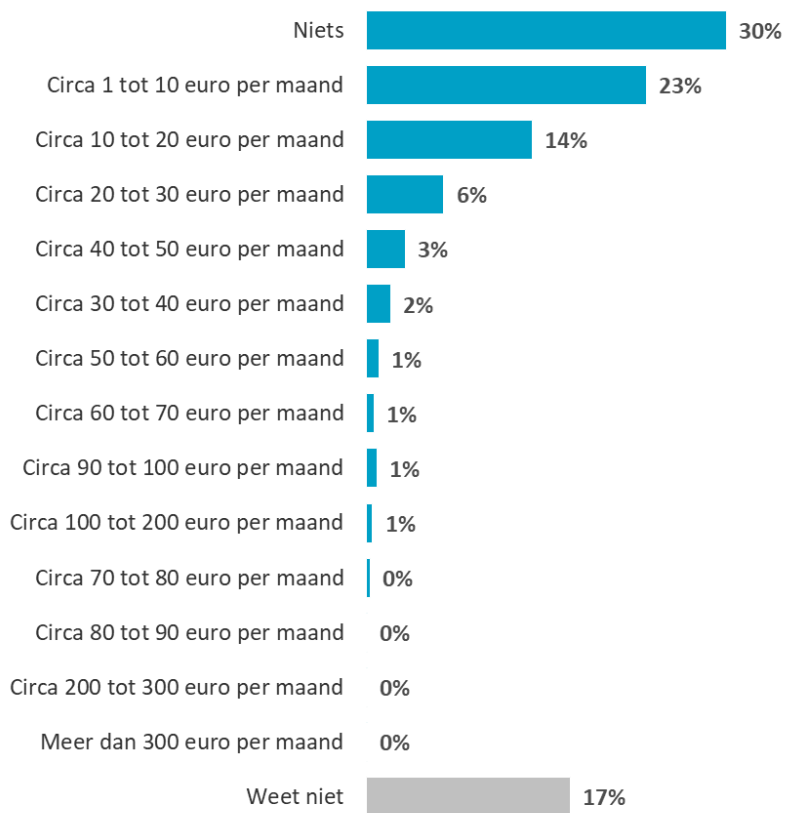
In hoeverre ben je zelf bereid tot het nemen van de volgende maatregelen? (n=831)

Klein bedrag mag

Drie op de tien Nederlanders (30%) is niet bereid maandelijks extra te gaan betalen om klimaatverandering tegen te gaan. Een krappe meerderheid (53%) geeft aan bereid te zijn maandelijks financieel bij te dragen aan te nemen maatregelen. Het gaat hier voornamelijk om kleine bedragen: 23% is bereid € 1,- tot € 10,- maandelijks te betalen, 14% € 10,- tot € 20,- en 15% meer dan € 20,- per maand. 17% van de Nederlanders weet niet of zij maandelijks meer willen betalen om klimaatverandering tegen te gaan.

Hoeveel euro ben je bereid in totaal maandelijks extra te gaan betalen om klimaatverandering tegen te gaan? (n=831)

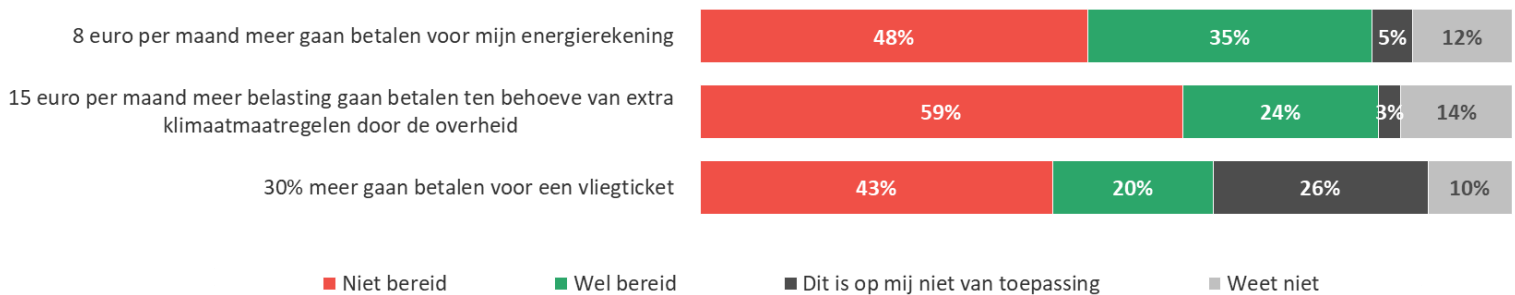
Een op de drie bereid tot een iets hogere energierekening

Ongeveer een op de drie Nederlanders (35%) zou bereid zijn € 8,- per maand meer te gaan betalen voor de energierekening. Daarmee is dit de populairste van de drie financiële opties die in dit onderzoek zijn voorgelegd. Maar toch geeft ook hier bijna de helft (48%) aan hier niet toe bereid te zijn. 12% weet het niet.

Voor de twee andere financiële opties ligt de bereidheid lager. Ongeveer een op de vier Nederlanders (24%) zou bereid zijn € 15,- per maand meer belasting te betalen ten behoeve van klimaatmaatregelen, maar een ruime meerderheid (59%) zou hier niet toe bereid zijn. Een klein deel (14%) weet niet of ze hiertoe bereid zouden zijn.

Ook hier zien we dat Nederlanders minder bereid zijn in te leveren op vliegpreizen: een op de vijf (20%) Nederlanders zou bereid zijn 30% meer te gaan betalen voor een vliegticket. 43% zou hier niet toe bereid zijn. Ongeveer een kwart (26%) geeft aan dat deze stelling op hen niet van toepassing is, en een kleine groep Nederlanders (10%) weet niet of ze dit willen gaan betalen.

In hoeverre ben je bereid het volgende te doen? (n=831)

Onderzoeksverantwoording

De resultaten zijn gebaseerd op een representatieve steekproef onder Nederlanders tussen 18 en 75 jaar (n=831). Deze steekproef is na weging representatief voor sociodemografische kenmerken (leeftijd, opleiding, geslacht, regio), sociaal-culturele oriëntaties (Mentality-milieus), combinaties tussen deze vijf kenmerken, en stemgedrag TK2017. Daarbij geldt een maximale onnauwkeurigheid van +/- 3,4 procentpunt.

Het veldwerk van het onderzoek vond plaats in de periode van 18 tot en met 24 september 2018. Voor de dataverzameling is gebruikgemaakt van het StemPunt-panel van Motivaction (www.stempunt.nu) waar momenteel ongeveer 60.000 Nederlanders lid van zijn.

Motivaction is een onafhankelijk onderzoeksbureau, lid van de MOA en maakt deel uit van de Research Keurmerkgroep.